

Dinozorların Vatanı Espérazza

Aude Vadisi Avrupa'nın en zengin fosil yataklarından biridir. Burada 70 milyon yıl önce, soyu az sonra tükenecek olan dinozorlar yaşıyordu. Espérazza'da 'da bir dinozor eğitim müzesi kuruldu. Burada araştırmacılar halkın gözleri önünde kazı yapıyorlar.

Campagne-sur-Aude'dayız: Carcassonne'un (Aude) güneyinde kentten 50 km kadar uzaklıkta, Avrupa'nın en zengin fosil yataklarından biri bulunuyor. Amatör veya öğrenci altı genç paleontolog, köye bakan tepede kazılmış 30 m kadar uzunlukta bir çukurda fosil arıyorlar.

Kazıyı yöneten profesyonel paleontolog Jean Le Loeuff, yüzünde geniş bir gülümsemeye son bulunan fosilin üzerine eğiliyor; bu silin-

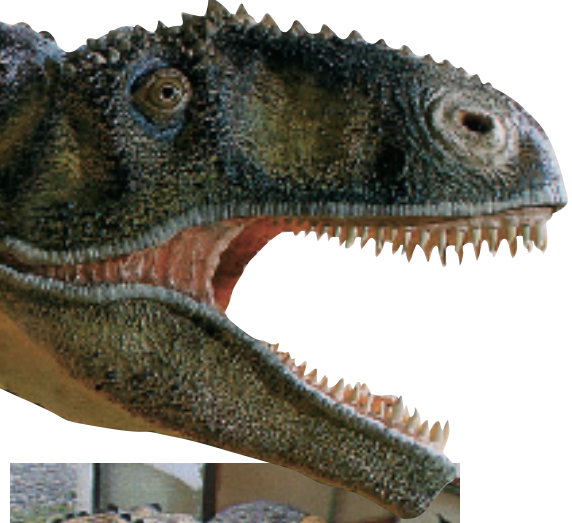
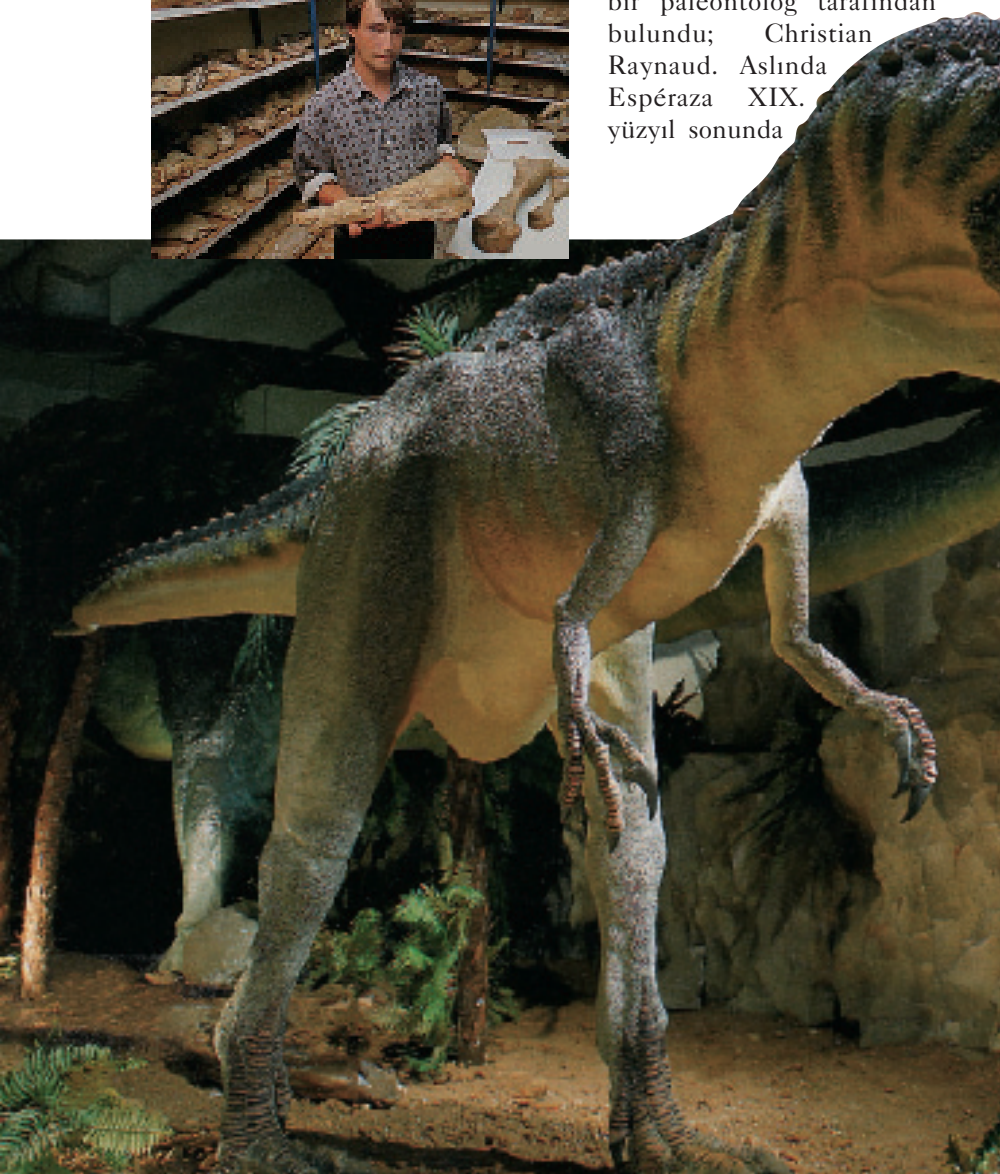
dirik taş parçası onu büyülemiş gibidir. Bu Mezozoik evrim coğrafyası uzmanı şöyle diyor: "Bu içi boş kemikler, bazı dinozorların iskeletinin hafiflemesi demektir. Bu, kuşların atasının dinozorlar olması olasılığını kuvvetlendiren bir bulgudur". Bu kuram onu mutlu etmektedir. Fakat bazı bilim adamları, dinozorların ve kuşların embriyoner gelişmelerinin çok farklı olduğunu ileri sürerek, bu iki sınıfın akraba olamayacağını söylemektedir.

Campagne köyü 1982'de amatör bir paleontolog tarafından bulundu; Christian Raynaud. Aslında Espérazza XIX. yüzyıl sonunda

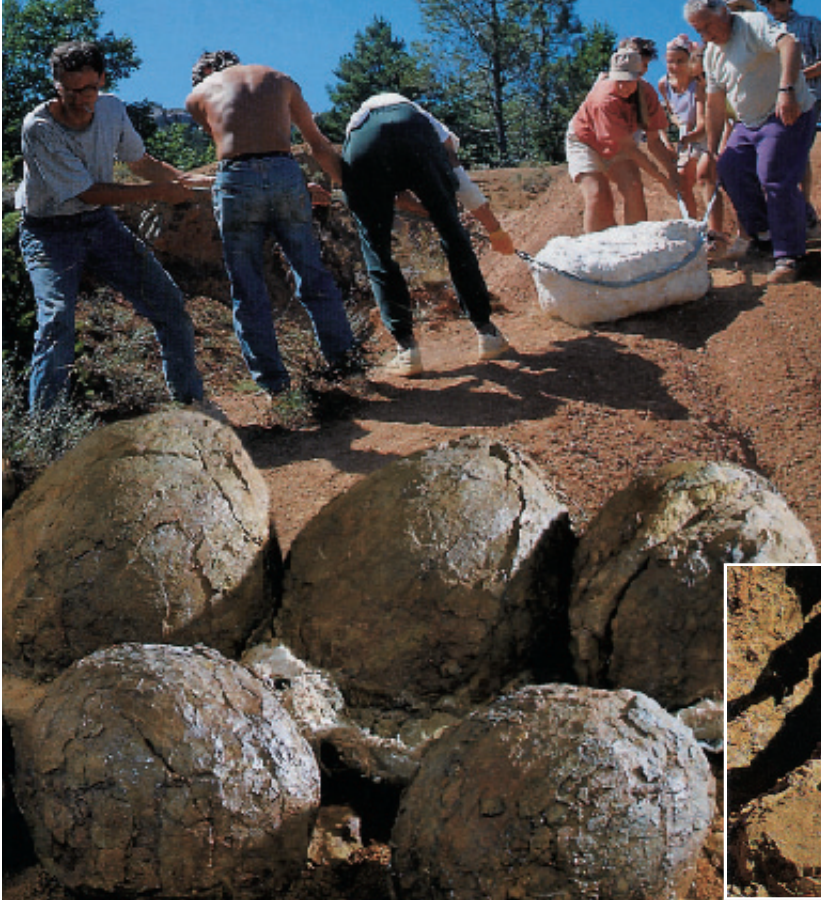
Toulouse'lu jeolog Alexandre Leymerie tarafından keşfedilmişti. Paleontologlar birkaç yıl burayı kazdılar; sonra dinozorlar bir süre için bilimin gözlerinde önemini yitirdi.

Ancak bir yüzyıl sonra, 1989'da CNRS'den Eric Buffetaut tarafından yönetilen bir paleontologlar ekibi, bu bölgenin yeraltını sistematik bir şekilde aramaya başladı. Bugün Aude Vadisi bir açık fosil madenidir.

Bıçağın ucu bazen kum ve çakıllı kumdan oluşmuş kayalara çarpmaktadır; bu, buraların 70 milyon yıl

Yuva ve yumurtalar: Fotoğraflarda, Campagne-sur-Aude köyünde 70 milyon yıllık bir ırmak yatağında dinazor yumurtaları ve müzeye götürülmekte olan bir dinazor yuvası görülüyor.

önce bir ırmak yatağı olduğunu göstermektedir. O zamanlar burası, dinozorlar dahil çeşitli hayvanların yaşadığı, tropik iklimli çok geniş bir alüvyon ovasıydı. İklim değişimleri sonucu bu garip sürüngenlerin hayatı altüst oldu. Göller belirdi ve sonra Pirene Dağlarının yükselmesiyle kayboldu. Bu göllerin tortuları Aude vadisini çevreleyen yaylalar üzerindedir. Vadinin yamaçlarında açıkça belli olan, jeolojik katmanlar arasında yolunu oyan bir ırmak belirdi. Bu ırmağın oluşu bir şanstı; erozyon, Tebeşir Dönemi sonunda bu ırmağa yakın yaşayan dinozorların fosillerinin bulunmasını kolaylaştırmış bulunuyordu.

Bugün Fransa'nın bu uzak köşesi bir bilimsel turizm merkezidir. Avrupa'nın her yerinden buraya meraklılar ve paleontologlar akmaktadır. Genç paleontologlar Campagne kazılarını görmeye gidebilir ve hatta küçük bir hazineyle geri dönebilir: Kendi elleriyle topraktan çıkardıkları bir dinazor fosili parçası.

Kazı yerinden 5 km ötede, eski Espéraz

tren garında dinozorseverleri bir mutluluk beklemektedir: Dinozorlar Müzesi. Bu müze, Paris yüksek bilim çevrelerinin katkıları sayesinde kurulabilmiştir.

Müze 6 yıldır açıktır. Yılda 50 000 kişi müzeyi görmektedir. Müzede ikisi araştırmacı 7 personel bulunmaktadır. Fransa'nın güneyinde bulunan orjinal dinazor fosilleri ve kalıplar sayesinde, müzede dinozorların tarihçesi çok açıkça anlatılmıştır. En dikkati çeken fosil, bundan 3 yıl önce Campagne'da Jean Le Loeuff tarafından bulunan 20 m uzun-

lukta, yeni bir otçul titanosaur türü olan *Ampelosaurus atacis*'dir.

Eksik iskelet parçalarını, Espéraz'da bulunan heykeltıraş Claude Moren yapmaktadır. Aslına çok benzer bu heykeller, müzeyi doldurmakta ve Avrupa'nın her yanına ihraç edilmektedir. Moreno, Avrupa'nın tek dinazor heykeltıraşidir.

Espéraz Müzesi uluslararası paleontoloji dergisi *Oryctos*'u yayımlamaktadır; bir de araştırma merkezi vardır. Burada bilim, halkın gözleri önünde yapılmaktadır. Halkın izleyebilmesi için fosilleri temizleme ve kalıplama atölyeleri bile camkanlı yapılmıştır.

Çocuklar da düşünülmüştür. Çocuklar gardaki bir çadırda, içi kum dolu büyük bir kaptaki, ellerinde elek ve fırça, kumun içine gömülmüş fosil kalıpları ararlar ve bulunca da duvardaki rabdodon iskeletini temsil eden bir freskte, o kemiğin yerini ararlar. Çocuklar bundan çok mutlu olurlar; bu, onlar için bu giz dolu yaratıkları örten perdeyi kaldırmak demektir.

Science et Vie, Kasım 1998
Çeviri: Selçuk Alsan